

УДК 378.147.091.33:78

UDC 378.147.091.33:78

DOI: [10.31475/ped.dys.2022.33.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.02)

ТЕТЯНА СОВІК,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Кам'янець-Подільський,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

вул. Огієнка, 61)

TETIANA SOVIK,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

(Ukraine, Kamianets-Podilskiy,

Kamianets-Podilskiy Ivan Ohiienko National University,

Ohiienko St., 61)

ORCID: [0000-0002-1550-1997](https://orcid.org/0000-0002-1550-1997)

Формування практико-діяльнісної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва під час проходження педагогічної практики

Formation of Practical and Activity Competence of Future Music Teachers During Pedagogical Practice

У статті розкрито поняття практико-діяльнісної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, визначено її складові (професійна спрямованість, теоретична та методична грамотність, практична підготовка). Висвітлено особливості та етапи формування практико-діяльнісної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності Середня освіта (Музичне мистецтво) під час проходження Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Виокремлено базові функції практичної підготовки (освітня, виховна, мотиваційна, емоційна, розвиваюча), визначено зміст, вимоги та завдання до проходження практики майбутніми вчителями музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти,

Ключові слова: *виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти, майбутній вчитель музичного мистецтва, практико-діяльнісна компетентність.*

The article deals with the problem of formation of practical competence of future music teachers. Based on the analysis of scientific sources and practical experience on this issue, the definition of the concept of "practical-activity competence of the future music teacher" has been clarified as the ability to apply the complex of theoretical and methodological knowledge, practical abilities and skills acquired during studies at a higher education institution in practice in institutions general secondary education. It was determined that the components of practical-activity competence are professional orientation (interest in the future profession of a music teacher), theoretical and methodical literacy (knowledge of musical education methods), practical training (the ability to apply the acquired theoretical knowledge of musical disciplines during the course of Industrial Pedagogical Practice in institutions of general secondary education). The main functions of the practical training of the future music teacher are considered: educational (mastery of professional knowledge necessary for the future profession), educational (education of a cultural, musically educated personality of the music teacher), motivational (activation of interest in the future profession), emotional (formation of a complete emotional sphere student by means of the best examples of musical art), developing (development of musical abilities of the future teacher of musical art: improvement of performance skills). The main tasks and learning outcomes during the Industrial Pedagogical Practice period in general secondary education institutions have been determined. The stages (preparatory, adaptive, formative) of the formation of practical-activity competence of higher education graduates of the specialty Secondary Education (Musical Art) during the course of Industrial Pedagogical Practice in institutions of general secondary education are highlighted.

Keywords: *production pedagogical practice in institutions of general secondary education, future music teacher, practical-activity competence.*

Вступ / Introduction. Сьогодні, у час пандемії Covid-19 та війни в Україні, надважливим є забезпечення початкової школи та закладів загальної середньої освіти кваліфікованими кадрами. «Інтеграція України до європейського освітнього простору потребує модернізації вітчизняної системи вищої освіти відповідно до вимог Болонської декларації та впровадження у професійну підготовку майбутніх учителів компетентнісного підходу, що забезпечить формування у студентів

комплексу соціально-особистісних і професійно-педагогічних компетентностей, необхідних для професійної діяльності» (Пляченко Т., 2014, с.61).

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва акумулює набуття ним ряду компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Однією з головних складових фахової компетентності вчителя музичного мистецтва є практико-діяльнісна компетентність, яка поєднує в собі теоретичні знання (когнітивну компетентність) і методичні навички і вміння (технологічну компетентність) майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Однак, в умовах дистанційного навчання, спричиненого зазначеними вище умовами, виникає потреба перегляду та вдосконалення, «приспосовання» до обставин, що склалися, методів, прийомів та засобів формування практико-діяльної компетентності майбутніх педагогів, зокрема учителів музичного мистецтва, що визначає актуальність обраної теми дослідження.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та методичні рекомендації щодо формування практико-діяльної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у ході дистанційного навчання.

Основні завдання дослідження:

- визначити поняття «практико-діяльнісна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва»;
- виокремити складові практико-діяльної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва;
- обґрунтувати актуальність та розкрити основні етапи формування практико-діяльної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва під час проходження Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Методи / Methods. Дослідження проводилося за допомогою таких методів: теоретичні (вивчення та аналіз наукової літератури, синтез та обробка інформації), методи практичної діяльності.

Результати / Results. Фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва включає ряд компетентностей, основними з яких є:

- ціннісно-мотиваційна (інтерес до майбутньої професії та дисциплін, вивчення яких забезпечує необхідну базу професійних знань, умінь і навичок, необхідних для викладання музичного мистецтва в школі; спрямованість на роботу вчителя музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти),
- когнітивна (теоретичні знання, необхідні вчителю музичного мистецтва для забезпечення освітнього процесу з музичного навчання і виховання в початковій школі та закладах загальної середньої освіти),
- технологічна (володіння методикою викладання музичного мистецтва в початковій школі та закладах загальної середньої освіти: методи, прийоми, засоби та форми навчання тощо),
- практико-діяльнісна (застосування знань, умінь і навичок, набутих під час вивчення музичних дисциплін у вищій на практиці: викладання музичного мистецтва в початковій школі та закладах загальної середньої освіти) (Совік Т., 2015).

Практико-діяльнісна компетентність слугує індикатором спроможності здобувача вищої освіти до професійної діяльності: вчителя музичного мистецтва в початковій школі та закладах загальної середньої освіти. Під практико-діялісною компетентністю майбутнього вчителя музичного мистецтва ми розуміємо вміння застосувати набутий під час навчання у вищій комплекс теоретичних та методичних знань, практичних умінь і навичок на практиці в початковій школі та закладах загальної середньої освіти.

Аналізуючи вище зазначене поняття, бачимо, що практико-діяльнісна компетентність поєднує ціннісно-мотиваційну (інтерес до майбутньої професії), когнітивну (теоретичні знання з музичних дисциплін) і технологічну (володіння методикою музичного виховання) компетенції. До складових практико-діяльної компетентності вчителя музичного мистецтва відносимо:

- Професійну спрямованість (інтерес до майбутньої професії вчителя музичного мистецтва),
- Теоретичну та методичну грамотність (знання методики музичного виховання),
- Практичну підготовку (уміння застосувати набуті теоретичні знання з музичних дисциплін у ході проходження Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти) (рис. 1).

Рис. 1 Складові практико-діяльнісної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва

Формування практико-діяльнісної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва відбувається у ході практичної підготовки, основними функціями якої є:

- освітня (оволодіння фаховими знаннями, необхідними для майбутньої професії),
- виховна (виховання культурної, музично освіченої особистості вчителя музичного мистецтва),
- мотиваційна (активізація інтересу до майбутньої професії),
- емоційна (формування цілісної емоційної сфери студента засобами кращих зразків музичного мистецтва),
- розвиваюча (розвиток музичних здібностей майбутнього учителя музичного мистецтва: удосконалення виконавської майстерності).

Виконання зазначених функцій практичної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва забезпечуються у ході проходження здобувачами вищої освіти спеціальності Середня освіта (Музичне мистецтво) Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Головними завданнями Виробничої педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти є:

- розвивати інтерес до професії вчителя музичного мистецтва/мистецтва;
- забезпечити необхідною системою знань теорії та методики музичного виховання;
- формувати вміння та навички для музичного виховання учнів;
- навчати здійснювати керівництво музично-творчою діяльністю учнів;
- виховувати потребу вивчати нові досягнення музичної культури та передовий педагогічний досвід для впровадження його у навчально-виховний процес.

Програмними результатами навчання у період проходження практики є:

- Уміння застосовувати на практиці теоретичні та практичні знання.
- Вміти застосовувати на практиці основні принципи, методи і прийоми музичного навчання та виховання;
- Методично грамотно планувати і проводити уроки музичного мистецтва різних типів;
- Використовувати різні форми організації навчально-виховної діяльності школярів у закладах загальної середньої освіти;
- Організовувати, планувати та проводити різноманітні за формою і змістом виховні заходи на музичну тематику.

Формування практико-діяльнісної компетентності у ході проходження майбутніми учителями музичного мистецтва Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти відбувається в три етапи: підготовчий, адаптивний, формуючий.

На підготовчому етапі керівники практики проводять з майбутніми учителями музичного мистецтва настановну конференцію, у ході якої окреслюються зміст, основні завдання та бази проходження Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, проводиться інструктаж з техніки безпеки життєдіяльності. Підготовчий етап спрямований на

ознайомлення студентів з особливостями закладу загальної середньої освіти, педагогічним та учнівським колективом.

Завдання для виконання майбутніми учителями музичного мистецтва на підготовчому етапі:

– Участь у настановній конференції; ознайомлення з Інструктажем із безпеки життєдіяльності дитини.

– Ознайомлення зі школою, функціями вчителя музичного мистецтва, із адміністрацією школи, специфікою організації навчально-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти, основними державними документами, які регламентують роботу в закладі загальної середньої освіти.

– Складання індивідуального плану Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

– Вивчення календарного планування на весняний семестр.

– Вивчення плану проведення різноманітних заходів школи на період практики.

Основні методи, що застосовуються на цьому етапі: словесний, спостереження, аналіз, синтез. У студентів на даному етапі формується інтерес до майбутньої професії учителя музичного мистецтва, основним засобом виступає занурення у педагогічну діяльність: спілкування з вчителем музичного мистецтва, учнями – «живою» лабораторією. Підготовчий етап має ряд особливостей під час дистанційного проходження практики: студенти-музиканти вчать оперувати ІТ технологіями, опрацьовувати тонкощі викладання музичного мистецтва учням через інтернет-платформи Zoom, Google Met тощо.

Метою адаптивного етапу є формування у майбутніх учителів музичного мистецтва активізації теоретичної і методичної грамотності, вміння генерувати набуті знання й використовувати їх практично (складання розгорнутих планів-конспектів уроків музичного мистецтва, підбір теоретичного матеріалу та його адаптація відповідно вікових особливостей учнів певної вікової категорії; підбір та виготовлення наочностей, підготовка «слухової» презентації (демонстрація пісенного та інструментального репертуару), пошук цікавого та пізнавального теоретичного та музичного дидактичного матеріалу.

Завдання для виконання майбутніми учителями музичного мистецтва на адаптивному етапі:

– Спостереження та аналіз уроків, які проводить учитель музичного мистецтва/мистецтва, підготовка і проведення пробних уроків.

– Визначення дати проведення залікових уроків, опрацювання тем уроків, консультацій з учителем та керівником практики, складання розгорнутих планів-конспектів уроків, затвердження їх учителем та керівником практики від вищого навчального закладу.

– Виготовлення наочних посібників, матеріалів для ТЗН, мультимедійних засобів тощо з метою їх використання у роботі.

– Самостійне планування і проведення музично-виховних заходів, складання сценаріїв виховних заходів.

– Відвідування уроків однокурсників з подальшим їх аналізом.

Основними методами, що застосовуються на даному етапі є: аналіз методичних джерел, практична діяльність (вивчення музичного репертуару). На адаптивному етапі студенти гостро відчують рівень власних знань з методики музичного мистецтва та спеціальних музичних дисциплін: для складання розгорнутого плану-конспекту потрібно активувати теоретичні знання з історії музики, теорії музики та гармонії, а для презентації того чи того музичного твору необхідно володіти належною виконавською майстерністю.

Формуючий етап спрямований на набуття майбутніми учителями музичного мистецтва практичної підготовки у ході Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Завдання для виконання студентами-практикантами на формуючому етапі:

– проведення студентами-практикантами пробних та залікових уроків з музичного мистецтва у 1-7 класах,

– проведення позакласної музично-виховної роботи (заходи: бесіди на музично-естетичну тематику, музичні свята та розваги, конкурси музичної самодіяльності, квести тощо),

– підготовка, оформлення та подання на перевірку звітної документації,

– участь у захисті та конференції за підсумками Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Основними методами є: метод практичної діяльності (прийоми: моделювання інтонаційно, творення мелодії на інструменті/голосом), наочний (прийоми: зорова, слухова, тактильна наочність), словесний (прийоми: бесіда, розповідь, поетичне слово, вказівка, зауваження), методи для розвитку слухового сприйняття (метод вибору підхожих визначень, метод порівняння, метод варіювання (руйнування), метод музичних колекцій, метод співу фрагментів з музичного твору,

ігровий метод, метод роздумів про музику, метод забігання і повернення до вивченого, метод створення композицій, метод музичного узагальнення, метод створення художнього контрасту, метод моделювання художньо-творчого процесу, метод інтонаційно-стильового досягнення музики).

Формуючий етап є своєрідним узагальненням попередніх етапів: на ньому закарбовується стійкий інтерес до майбутньої професії, закріплюються теоретичні знання з музичних дисциплін і вміння використовувати їх на практиці, удосконалюються практичні вміння і навички педагога-музиканта.

Обговорення / Discussion. Проблема удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема пошук дієвих шляхів формування практико-діяльнісної компетентності, сьогодні, в умовах пандемії Covid-19 та війни в Україні, що призвели до дистанційного навчання, є важливою та актуальною. У дослідженні ми опиралися на аналіз наукових праць з означеної проблеми ряду науковців:

– дослідження особливостей формування інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки: мета й основні завдання підготовки з фаху майбутніх учителів музичного мистецтва у ході занять в інструментальному класі на основі компетентнісного підходу (Пляченко Т., 2014);

– потреба впровадження інноваційних підходів у проведенні практики у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: переривання традиційного навчання як дискурсивної практики та можливість вибору новітніх технологій щодо практичної підготовки (Онсруд С., Фредріксен Б., Рінхольм Х., Ліндгрєн М., 2022; Боншор М., 2017);

– теоретичні й практичні засади формування готовності до творчої самореалізації студентів-музикантів у ході професійної підготовки: застосування інтегративного підходу в процесі вивчення методик музичного виховання та впровадження їх під час виконавської та педагогічної практики (Тєплова О., 2018).

Зазначені дослідження стали фундаментальними для нашої праці та допомогли обґрунтувати поняття практико-діяльнісної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, виокремити її складові.

Матеріали дослідження можуть використовуватися керівниками практик закладів вищої освіти у ході організації та проведення педагогічних практик у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Висновки / Conclusions. Практико-діяльнісна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва є складовою системи компетентностей, які складають їх професійну підготовку й підпорядковується запитам Нової української школи. До складових практико-діяльнісної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва відносимо: професійну спрямованість (інтерес до майбутньої професії вчителя музичного мистецтва), теоретичну та методичну грамотність (знання методики музичного виховання), практичну підготовку (вміння застосувати набуті теоретичні знання з музичних дисциплін у ході проходження Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти).

Формування практико-діяльнісної компетентності відбувається у ході проходження майбутніми учителями музичного мистецтва Виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, мета якої – формування всебічно підготовленого фахівця для закладів загальної середньої освіти, здібного на високому рівні організувати та провести урочну, позакласну та позашкільну музично-виховну роботу, розвинути у школярів почуття прекрасного у житті та мистецтві.

Список використаних джерел і літератури:

Пляченко, Т. (2014). *Формування інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки*. Взято з https://elibrary.kubg.edu.ua/4871/1/T_Plyachenko_16_10_14_konf_IM.pdf [in Ukrainian].

Совік, Т. (2015). Поняття музично-естетичної компетентності майбутніх учителів музики, її зміст та структура. *Інноваційні підходи до фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін*. (с. 57–79). Кам'янець-Подільський. [in Ukrainian].

Тєплова, О. (2018). Професійний розвиток творчого педагога нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти. *Young Scientist*, 5.2(57.2), 131–134. [in Ukrainian].

Bonchor, M. (2017). Conductor feedback and the amateur singer: The role of criticism and praise in building choral confidence. *Research Studies in Music Education*. 39(1):1321103X1770963. doi:10.1177/1321103X17709630 [in English].

Onsrud, S., Fredriksen, B., Rinholm, H., & Lindgren, M. (2022). The multiplicity of preservice music teachers' positioning in a participatory action research project. *Research Studies in Music Education*. doi:10.1177/1321103X221089838 [in English].

References:

Pliachenko, T. (2014). *Formuvannia instrumentalno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of Instrumental and Performing Competence of the Future Music Teacher in the Process of Professional Training]*. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/4871/1/T_Plyachenko_16_10_14_konf_IM.pdf [in Ukrainian].

Sovik, T. (2015). Poniattia muzychno-estetychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky, yii zmist ta struktura [Concept of Musical and Aesthetic Competence of Future Music Teachers, Its Content and Structure]. *Innovatsiini pidkhody do fakhovoi pidhotovky vchytelia mystetskykh dystsyplin [Innovative Approaches to the Professional Training of Art Teachers]*. (p. 57–79). Kamianets-Podilskyi. [in Ukrainian].

Teplova, O. (2018). Profesiyni rozvytok tvorchoho pedahoha novoï ukrainskoi shkly v umovakh formalnoi i neformalnoi osvity [Professional Development of a Creative Teacher of the New Ukrainian School in the Conditions of Formal and Informal Education]. *Young Scientist*, 5.2(57.2), 131–134. Retrieved from <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5.2/26.pdf> [in Ukrainian].

Bonchor, M. (2017). Conductor feedback and the amateur singer: The role of criticism and praise in building choral confidence. *Research Studies in Music Education*. 39(1):1321103X1770963. doi:10.1177/1321103X17709630 [in English].

Onsrud, S., Fredriksen, B., Rinholm, H., & Lindgren, M. (2022). The multiplicity of preservice music teachers' positioning in a participatory action research project. *Research Studies in Music Education*. doi:10.1177/1321103X221089838 [in English].

Дата надходження статті: «01» вересня 2022 р.

Стаття прийнята до друку: «23» вересня 2022 р.

Совік Тетяна – доцент кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат педагогічних наук, доцент

Sovik Tetiana – Assistant Professor of the Department of Music Art of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Цитуйте цю статтю як:

Совік, Т. (2022). Формування практико-діяльнійшої компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва під час проходження педагогічної практики. *Педагогічний дискурс*, 33, 19–24. doi: [10.31475/ped.dys.2022.33.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.02).

Cite this article as:

Sovik, T. (2022). Formation of Practical and Activity Competence of Future Music Teachers During Pedagogical Practice. *Pedagogical Discourse*, 33, 19–24. doi: [10.31475/ped.dys.2022.33.02](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.02).